

Cristian CEALERA*

UN DOCUMENT INEDIT DESPRE COMUNITATEA BRITANICĂ DIN KUSTENDJIE. JURNALUL LUI EDITH PERKINS (1860-1861)

Rezumat: În anul 1857 compania britanică Danube and Black Sea Railway (DBSR) a obținut de la Imperiul Otoman o dublă concesiune: construirea căii ferate Kustendjie-Tchernavoda și exploatarea portului Kustendjie. Acest lucru a condus la apariția unei comunități britanice care a existat în micul oraș vest-pontic până în 1882, anul în care statul român a răscumpărat concesiunile. Angajații DBSR au locuit în tot acest timp la Kustendjie, alături de familiile lor, dar despre traiul lor cotidian nu s-au cunoscut prea multe, până acum. Din fericire, jurnalul unei tinere, Edith Perkins-Barkley, ținut între anii 1860-1861, a supraviețuit timpului și prin intermediul platformei de genealogie Fenwick of Lambton, ne oferă astăzi detalii inedite legate de viața micii "colonii". Din rândurile acestui jurnal am aflat despre problemele comunității și mai ales despre membrii acesteia iar cercetările noastre ulterioare au adus amănunte ce completează imaginea Constanței din acea vreme. Frații ingineri Barkley, Jane Stanley, Henry Senac, Francis Fremoult Sankey, pastorul Curtis, Mary Walker, soții Burn, Douglas Austwhaite Stanley sunt doar câțiva dintre britanicii menționați în jurnal și analizați în articolul de față. Prezentarea lor îmbogățește imaginea comunității britanice din Kustendjie, din primii ani ai prezenței lor dobrogene.

Cuvinte-cheie: comunitatea britanică, 1857-1882, Kustendjie, Dobrogea, Danube Black Sea Railway (DBSR), Fenwick of Lambton, jurnalul lui Edith Perkins-Barkley

* Cristian CEALERA: Dr., Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța; cristiancealera@yahoo.com.

În ultimii ani am publicat în revista de față mai multe articole legate de existența la Kustendjie (Constanța) a unei comunități britanice, între anii 1857-1882, precum și de contribuția pe care aceasta a adus-o la dezvoltarea orașului vest-pontic. Supușii Reginei Victoria au ajuns în mica așezare (la acea vreme aflată într-o Dobroge stăpânită de Imperiul Otoman) la un an după ce s-a încheiat Războiul Crimeei (1853-1856). Aliat al Semilunei în acest conflict, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei a contribuit decisiv la victoria împotriva Rusiei Țariste și ulterior a profitat de acest lucru, mai ales din punct de vedere economic. Așa se face că, în anul 1857, consorțiul britanic Danube Black Sea Railway (DBSR) a obținut de la otomani o dublă concesiune în Dobrogea: dreptul de a construi calea ferată Kustendjie – Tchernavoda (inaugurată pe 4 octombrie 1860), precum și exploatarea micului port Kustendjie. Angajații companiei au trăit aici timp de 25 de ani, împreună cu membrii familiilor lor, până în decembrie 1882, când Statul Român a răscumpărat concesiunile în schimbul a 16,8 milioane de franci.

Nu se poate spune povestea comunității britanice din Kustendjie fără a face referire la familia de ingineri Barkley, "motorul" acestei mici "colonii" de pe țărmul dobrogean al Mării Negre. Liderul ei a fost managerul de proiect al DBSR, John Trevor (1826 - 1882), cel care a condus și executat activitățile din Dobrogea. El și-a luat ca ajutoare pe trei dintre cei cinci frați ai săi, Henry Charles (1837-1903), George Andrew (1827 -1913) și Robert Arthur (1839-1910)¹, care au învățat meserie la Kustendjie, unde au locuit ani buni.

Despre traiul de zi cu zi al britanicilor de la Kustendjie, în primii ani ai aventurii DBSR, au rămas puține rânduri scrise. Din fericire, grație lor reușim să recompunem crâmpoie din povestea reală a acestei comunități. Unul dintre documentele care ne ajută să facem acest lucru a supraviețuit timpului și ne servește drept călăuză în întreprinderea noastră.

Este vorba despre jurnalul unei tinere care a locuit timp de aproximativ doi ani la Kustendjie, în perioada 1860-1862. Jurnalul lui Edith Perkins, căsătorită Barkley, a fost publicat parțial de către administratorul Nick Harding pe site-ul de genealogie dedicat familiei lărgite Fenwick of Lambton și din care au făcut parte și familiile Perkins și Barkley². Întemeietorul acestui "clan" cu numeroase ramificații este considerat George Fenwick (1728-1811), din Lambton, Durham, el fiind căsătorit cu Eleanor Addison, cu care a avut șapte copii³.

Famillia Barkley a făcut așadar parte din acest așa-zis clan lărgit. Unul dintre frații ingineri ajunși la Kustendjie, George Andrew, a făcut carieră ca inginer civil, a fost partener de afaceri cu celebrul inginer englez Charles Liddell iar între anii 1891-1892 a fost președintele *Institution of Civil Engineers (ICE)*, o

¹ <https://sites.google.com/site/barkleyfamilyhistory/home/john-charles>.

² <https://sites.google.com/site/fenwickoflambton/home>.

³ *Ibidem*.

organizație profesională creată în 1818, la Londra și care astăzi se laudă cu o activitate prestigioasă de peste două secole⁴.

În anul 1859, George Andrew s-a căsătorit la St. George, Hanover Square, Londra, cu verișoara sa primară, Edith Perkins (1836-1919), cei doi miri având bunici comuni, pe comandantul de vas Charles William Barkley și Frances, născută Trevor, doi exploratori celebri de la sfârșitul secolului al XVIII-lea⁵.

Căsătoria între veri primari fusese o practică comună în Anglia pre-industrială (sec. XVII-XVIII), fiind aranjată de familii, însă doar din motive pur economice⁶. Cu timpul, practica s-a transformat (*The Marriage Act* din 1836 a reorganizat mariajul civil⁷) și a devenit un model urmat de cei mai mulți membri ai clasei medii din epoca victoriană. În noua sa percepție nu mai primau rațiunile economice, căsătoria era bazată pe dragoste romantică, fără a se ține seama de regula sângelui, iar această iubire era considerată criteriul potrivit pentru alegerea partenerului de căsătorie⁸. Modelul principal al acestei iubiri victoriene, fără granițe, era dat chiar de familia regală, regina Victoria căsătorindu-se cu vărul ei primar, Albert, în baza unei mai vechi reminescente din tradiția dinastiei de Hanovra⁹. Mai mult, literatura epocii promova și încuraja acest mariaj între veri, ideea fiind prezentă în cărți populare ale vremii ca *Mansfield Park*, *Wuthering Heights* și la autori celebri precum Jane Austen, Charles Dickens, Charlotte Bronte, Emily Bronte, Anthony Trollope, Thomas Hardy, etc¹⁰.

Ținând cont de acest context istoric, căsătoria dintre verii George Andrew Barkley și Edith Perkins nu a întâmpinat nicio opreliște. Cei doi au avut patru copii: Henry Yarker (1861 - 1895), Margaret Jane (1862-1928), John George (1865-1909) - viitor inginer civil, și William Andrew (1869-1946), devenit la maturitate comandant în Royal Navy¹¹. Primii doi copii, Henry Yarker și Margaret Jane s-au născut la Kustendjie, iar în perioada în care era însărcinată cu primul ei copil

⁴ <https://www.ice.org.uk/about-us/who-we-are/our-history>.

⁵ <https://sites.google.com/site/barkleyfamilyhistory/home/john-charles/george-andrew>;
<https://sites.google.com/site/fenwickoflambton/jane-hornby-barkley/edith-barkley-s-diary>

⁶ Nancy Fix Anderson, *Cousin Marriage in Victorian England*, Abstract, Journal of Family History, vol. 11, Issue 3, <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/036319908601100305?journalCode=jfha>; Talia Schaffer, *Romance's Rival: Familiar Marriage in Victorian Fiction*, Oxford University Press, 2016, p.131-132. <https://taliaschaffer.commons.gc.cuny.edu/files/2015/10/Schaffer-Reading-on-the-Contrary-2015.pdf>, p 161.

⁷ Adam Kuper, *Incest, cousin marriage and the origin of the human science in nineteenth – century England*, în *Past & Present*, Oxford Academic, volume 174, Issue 1, feb.2002, p.158.

⁸ Nancy Fix Anderson, *op.cit.*; Talia Schaffer, *op.cit.*, p. 161.

⁹ Adam Kuper, *op.cit.*, p. 166.

¹⁰ Talia Schaffer, *op.cit.*, p. 157.

¹¹ <https://sites.google.com/site/barkleyfamilyhistory/home/john-charles/george-andrew>.

(jurnalul a fost scris în intervalul noiembrie 1860 - martie 1861¹²), Edith Perkins începe să aştearnă pe hârtie rânduri în care surprinde numeroase aspecte ale vieţii din "colonia" care la acea vreme număra 150-200 de membri.

La acea vreme, managerul DBSR, John Trevor, avea 35 de ani, George Andrew - 34, Henry Charles (Harry în jurnal) - 23, iar Robert Arthur - 21, în timp ce Edith Perkins şi cumnata sa Jane Stanley (soţia lui John Trevor) împliniseră 24, respectiv 34 de ani¹³. În jurnal sunt menţionate numeroase persoane, membri ai comunităţii britanice, iar pentru unii dintre aceştia am reuşit să aflăm detalii interesante, care îmbogăţesc imaginea comunităţii de la Kustendjie.

Redăm câteva dintre fragmentele publicate în jurnal, pe site-ul familiei Fenwick of Lambton¹⁴ (traducerea în limba română ne aparţine), încercând în acelaşi timp să aducem şi unele clarificări, atunci când este cazul iar acest lucru este posibil:

19 noiembrie (1860) - G. (n.a. soţul George Andrew) *se simte mult mai bine, dar acuză încă dureri reumatice. A reuşit totuşi să meargă la birou.*

20 - G. *a coborât la birou. Foarte bine, trebuie să aranjez să mă văd cu doamna Burns. Am văzut-o, apoi am mers la Jane (n.a. foarte probabil cumnata Jane Stanley) pentru câteva clipe. Middleton? Foarte bolnav din nou! Dl. Campion a venit seara în vizită.*

21 - *Ştire de la Dl. Lister. Şi anume aceea că vasul francez nu a ajuns încă la Varna. Aşa că nu avem vreo speranţă pentru primirea poştei. Am mers la o plimbare cu G., care este aproape bine din nou.*

22 - *Scrisoare de la dl. Butt. Mr. Lawley a adus-o, apoi Senac şi G au plecat împreună şi m-au lăsat neliniştită. Domnişoara Cullen a venit în vizită şi a fost foarte, foarte interesant. Am plecat apoi să mă plimb prin campus. Un vânt rece, dar foarte bun. G. a venit însă pe jumătate îngheţat.*

Este interesantă evocarea domnişoarei Cullen, cu siguranţă, una dintre fiicele medicului Henry William Cullen (1813-1892), primul medic al comunităţii britanice şi angajat al DBSR. Domnişoara menţionată ar putea fi Elisabeth Evelyn (n. în 1840), decedată pe 10 ianuarie 1864 chiar la Kustendjie, la numai 23 de ani, probabil din cauza unei tuberculoze¹⁵. O altă variantă ar fi ca *miss Cullen* să fie o altă fiică a doctorului, Flora Marion, născută în 1843, la Honiton, Anglia şi care avea aşadar 17 ani la data jurnalului¹⁶. Rândurile scrise de Edith Perkins

¹² Nick Harding, *Edith Barkley's Diary*, <https://sites.google.com/site/fenwickoflambton/jane-hornby-barkley/edith-barkley-s-diary>.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ <https://sites.google.com/site/fenwickoflambton/jane-hornby-barkley/edith-barkley-s-diary>.

¹⁵ Linda Eccles, *William Henry Cullen, MD*, în www.caliendi.com; www.red1st.com. Cristian Cealera, *W.H.Cullen, primul medic englez din Kustendjie (1857-1878). Chirurg, naturalist şi colecţionar de antichităţi tomitane*, în "Analele Dobrogei" Seria a III - a, An IV, 2022, p. 54.

¹⁶ Linda Eccles, *op.cit.*

dovedesc încă o dată faptul că cei mai mulți dintre angajații DBSR s-au mutat la Kustendjie împreună cu membrii familiilor lor.

În consemnarea din 22 noiembrie 1860 (mai sus citată) este menționat și un anume Senac (Sinac, în manuscris). Cu siguranță, este vorba despre Henry Senac, un cetățean francez angajat la DBSR, rezident la Kustendjie timp de mai mulți ani și care a ocupat aici mai multe funcții diplomatice: a fost vice-consul al Franței, dar și vice-consul britanic (onorific?) din 17 aprilie până pe 15 august 1864, și apoi din 10 noiembrie 1868 până pe 20 aprilie 1869¹⁷.

Acest Henry Senac a ajuns la Kustendjie în 1860, la puțin timp după inaugurarea liniei ferate Constanța - Cernavodă. El fusese numit *traffic manager* al căii ferate dobrogene de către Consiliul de Administrație DBSR, într-o ședință ținută la sediul companiei din Abingdon Street, Londra și prezidată de magnatul Sir Samuel Cunard, un uriaș al shippingului mondial¹⁸. În raportul ședinței DBSR se anunța deschiderea căii ferate din Dobrogea (inaugurată pe 4 octombrie 1860) și necesitatea extinderii liniei de trafic, o extindere menită să genereze venituri importante¹⁹.

În raportul verbal de ședință (publicat de ziarul *Railways Times*) se menționau următoarele: "*Până la 1 noiembrie s-a considerat că nu este cazul unei rute zilnice regulate. Dar acum, Mr. Senac conduce un tren pe zi la Kustendjie, de la 8 a.m. și se întoarce la Tchernavoda la 4 p.m. Acest tren s-a făcut deja folositor în scopuri de construcție întrucât asistă la transportul de piatră. O înțelegere s-a încheiat cu compania fluvială Danube Steam Navigation pentru reglementarea traficului de călători iar directorii noștri anticipează un foarte favorabil rezultat, în următorul an, atât în ceea ce privește pasagerii, cât și bunurile. Înțelegerea cu societatea de navigație Austrian Lloyd este încă incompletă, dar conducerea anticipează că ruta spre Constantinople va fi încheiată la deschiderea următorului sezon, prin crearea unui serviciu eficient de steamere pe Marea Neagră...*"²⁰.

DBSR era interesată de un parteneriat cu firmele de navigație fluvială ce operau pe Dunăre și care le-ar fi putut aduce la Cernavoda numeroși străini din Vest, dornici să ajungă cât mai rapid la Constantinopol. Odată ajunși la Tchernavoda, turiștii din Occident puteau urca în trenul spre Kustendjie (unde ajungeau în doar două ore), evitând astfel bucla prea lungă și periculoasă ce îi ducea până la Sulina și de acolo, pe rută maritimă, până în capitala Imperiului Otoman.

¹⁷ *Statement of Services*, in *The Foreign Office List, 1881, forming a Complete British diplomatic and Consular Handbook (with maps)*, compiled by Sir Edward Hertslet, CB, librarian and keeper of the Papers, Foreign Office, Harrison, London, 1881, p. 145, 180.

¹⁸ "The Railway Times", 24 noiembrie 1860, article *Danube and Black Sea*, p. 1313.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ "The Railway Times", 24 noiembrie 1860, article *Danube and Black Sea*, p. 1313.

În jurnalul său, după menționarea lui Henry Senac, Edith Perkins continuă să descrie aspecte ale traiului cotidian:

23 noiembrie - *O zi de lucru foarte bună. Poșta a venit aseară cu o scrisoare a Unchiului pentru G. și una de la F. pentru mine. Au mai fost aduse una pentru Iseley și una pentru dl. Lister. Ziare de acasă, Illustrated și revista Punch pentru Dolly. Am fost foarte mulțumită și încântată să am iar ceva de citit.*

Illustrated London News era prima revistă ilustrată din lume, principală sursă de informații pentru supușii britanici și care fusese fondată în 1842 de către magnatul Herbert Ingram (1811-1860), unul din conducătorii consorțiului DBSR²¹.

Cea de a doua revistă așteptată cu nerăbdare la Kustendjie, *Punch*, era un periodic săptămânal de caricatură, satiră și umor, înființat în 1841 și devenit foarte popular la jumătatea secolului al XIX-lea.²²

25 - *Zi frumoasă ca Duminica. M-am plimbat după-amiază până jos, până la punct (? - n.a. probabil jos în port), pentru prima dată din 10 iunie încoace. Am fost uimită de toate schimbările ce s-au făcut acolo jos, am văzut trăsurile și stația (n.a. - probabil stația de tren din port, de unde se urcau pasagerii veniți la bordul vaselor cu aburi).*

Cu siguranță, stația de care vorbește Edith Perkins Barkley este cea din port și nu gara deja construită și care se afla mai sus în Peninsulă, în zona aflată astăzi vis-a-vis de Judecătoria Constanța (zona Tribunal - Lupoaică). Aceste două puncte feroviare din oraș aveau să rămână și după plecarea britanicilor, în anul 1882, administrația românească menținând cele două stații, denumite Constanța Port și Constanța Oraș.

26 - *O zi minunată. George a plecat la treabă iar eu m-am uitat după iepuri, dar n-am văzut niciunul. M-am plimbat prin campus și am fost în vizită la familia Cullen, dar nu a fost prea grozav. Emoții, un șoarece în sala de baie. G. l-a gonit afară.*

27 - *O zi minunată și foarte călduroasă. M-am plimbat mult cu G. prin împrejurimi. Am citit scrisori și ziare. Seara a sosit și noua servitoare, plecată din Anglia de pe 10 (n.a. noiembrie).*

28 - *Ziua a fost frumoasă dar noua servitoare este mai stupidă decât poți crede, fapt ce mi-a creat o depresie. M-am plimbat cu G, așa cum o făceam astă vară.*

29 - *Alice (n.a. servitoarea) este îngrozitor de murdară și de toantă. Ca să mă calmez am luat toți câinii și am făcut o plimbare lungă. Când m-am întors am aflat că a sosit poșta. O scrisoare de la Mamma, niciuna din Melton (Melton Parva - parohia*

²¹ Isabel Bailey, *Ingram, Herbert*. Oxford Dictionary of National Biography (online ed.). Oxford University Press, 2004; citat în *The Early History of The Illustrated London News*, https://www.iln.org.uk/iln_years/earlyhistiln.htm.

²² Philip V. Alingham, *Punch, or The London Charivari, (1841-1992)* - A British institution; <https://www.victorianweb.org/periodicals/punch/pva44.html>.

unde socrul ei John Charles Barkley era vicar²³). Am primit *Illustrated* și *Punch* pentru Dolly. I-am scris lui Jane despre noua servitoare și lui Ny (?), prin doamna Campion. Și i-am plătit Berthei salariul rămas, până la ultimul bănuț.

2 decembrie - Plouă și este ceață. A venit un vas din Constantinopol și odată cu el, Herson. Tot astăzi G a aflat vești bune de la București legate de implicarea guvernului. Au sosit două scrisori de la dl. Liddell (n.a. inginerul Charles Liddell, proiectant și acționar DBSR) iar G a uitat de problemele cu Seliac. G este acum în mare formă și vrea să meargă la București.

5 decembrie - Zi frumoasă și liniștită. Ziua de naștere a lui George ne-a adus o plimbare cu câinii, foarte plăcută. Au venit scrisori, una de la mama (Jane Perkins, născută Barkley, 1796-1884)²⁴. Mari probleme cu mizerabila de Alice, care a fost tare înșelată pentru că este stupidă și leneșă.

10 decembrie - G. a fost ocupat toată ziua cu John, care va pleca mâine la București. John a venit să își ia rămas bun și i-am dat să trimită o scrisoare Mamei.

12 decembrie - Duminică. Am fost iar la hotel, dar nu mai era atâta lume ca data trecută. Jane nu era nici ea. Îngrozitor. De două ori am fost la biserică. Săracul O'Brien este foarte bolnav. Vremea este încă rea.

20 decembrie - Minunată zi, ziua mea. A venit o telegramă de la John, dar nu sunt vești noi.

24 decembrie (Ajun) - Foarte frig. S-a așezat zăpada și a înghețat foarte tare. Iarăși m-am agitat cu spălatul rufelor. Alice este mai îngrozitoare ca oricând. Bradul (n.a de Crăciun) arată foarte dulce. Baby și Emily au venit la cină iar după aceea am aprins bradul iar bucuria lui Baby a fost peste măsură, ori asta a fost foarte, foarte drăguț. Baby a stat până la ora 9.

Rândurile scrise de Edith Perkins Barkley pe 24 decembrie 1860 sunt extrem de interesante. Este practic cea mai veche consemnare a primului brad de Crăciun, aprins pentru prima dată în Dobrogea. Ca exemplu, primul brad de Crăciun amenajat în România (Principatul României, fără Dobrogea la acea vreme) a fost cel al familiei Principelui Carol I, la București, în 1866.

De asemenea, trebuie spus că *Baby* despre care se scrie tot pe 24 decembrie 1860 este, cel mai probabil, nepoata Constance Barkley (1858-1937), fiica lui John Trevor și a lui Jane Stanley. Ulterior, în jurnal, termenul de *baby* va fi folosit și pentru fiul Henry Yarker, care însă nu se născuse încă.

25 decembrie (Ziua de Crăciun) - A început să se dezghețe iar vremea a fost destul de blândă. Am mers la Jane și am stat ceva timp. Baby este destul de bine. D.

²³ Nick Harding, *Edith Barkley's Diary*, <https://sites.google.com/site/fenwickoflambton/jane-hornby-barkley/edith-barkley-s-diary>. Completarea din jurnal îi aparține acestui administrator de site.

²⁴ *Ibidem*.

Stanley, M. Caldwick și M. Gilton (n.a. au venit la masă). Cina a fost de succes dar nu extraordinară. Am aprins bradul.

Acel menționat *D. Stanley* este, foarte probabil, William Douglas Austwhaite Stanley (1829-1881, fratele lui Jane Stanley și cumnatul lui John Trevor Barkley. Jane și William erau copiii politicianului conservator Edward Stanley, MP, parlamentar de West Cumberland, și al lui Mary Douglas²⁵ William Douglas Stanley era, de asemenea, angajat al DBSR²⁶ iar în perioada 14 martie - 16 aprilie 1864 avea să ocupe funcția de vice-consul britanic la Kustendjie²⁷.

Jurnalul continuă cu alte aspecte interesante ale traiului cotidian, fiind evidențiate și momente negative care demonstrează că viața comunității britanice de la Kustendjie nu era deloc una lipsită de probleme:

27 decembrie - *Destul de frumos. Așa cum ne așteptam, vasul austriac nu a sosit încă. Alice este bolnavă și sunt multe de făcut. Am ieșit la plimbare cu G, dar am obosit și nu am putut sta mult... Săracul O'Brien a murit.*

3 ianuarie 1861 - *Zi însorită, dar foarte rece. 16 grade de îngheț. Doamna Burn a venit să mă vadă și am stat mult timp de vorbă. Săracul Bennett trage să moară, în mare chin. G a fost de două ori să îl vadă și să o vadă și pe Jane.*

Doamna Burn ar putea fi soția lui Henry Burn, super intendent de locomotivă și angajat al DBSR, membru al al Institution of Mechanical Engineers și fost angajat al companiei feroviare Midland Railway, în care vice-președintele DBSR, William Philip Price, era principalul acționar²⁸.

4 ianuarie - *Bate vântul de nord și ninge intens, este foarte frig. A venit o telegramă de la John. Sperăm să îl vedem astăzi, dar nu este sigur pentru că linia ferată ar putea fi închisă. Nu am mai primit scrisori de săptămâni întregi.*

5 ianuarie - *Săracul Bennet a murit azi noapte. Este foarte frig iar John tot nu a ajuns. Au sosit scrisori și reviste. Scrisoare de la Mama și una de la F.B pentru Birtley. Baby a venit la noi la cină și i-am aprins iar bradul, chiar dacă s-a cam uzat. G l-a trimis pe Nicola la B Reise.*

²⁵ <https://www.douglashistory.co.uk/famgen/getperson.php?personID=I189013&tree=tree1&siteever=standard>, <https://sites.google.com/site/barkleyfamilyhistory/home/john-charles/john-trevor>.

²⁶ Paul Brummell, *Britain in Constanța*,

<https://blogs.fcdo.gov.uk/paulbrummell/2017/11/14/britain-in-constantia/>, 14 noiembrie, 2017.

²⁷ *Statement of Services*, in *The Foreign Office List, 1881, forming a Complete British diplomatic and Consular Handbook (with maps)*, compiled by Sir Edward Hertslet, CB, librarian and keeper of the Papers, Foreign Office, Harrison, London, 1881, p. 148.

²⁸ *Proceedings - Institution of Mechanical Engineers*, published by Institution, Birmingham, 1858, VIII, 12; List of Members, with Year of Election. *Proceedings of the Institution of Mechanical Engineers*.

1861;12(1):vii-xx,
https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1243/PIME_PROC_1861_012_004_02?journalCode=pm
ea.

7 ianuarie - J a sosit azi noapte. A reușit să aducă contractele dar a suferit mult de frig. Drumul lui a fost foarte periculos la traversarea Dunării, din cauza gheții.

În continuare, redăm un fragment ce nu mai este împărțit pe zile, dar care narează ce s-a întâmplat mai important în primele luni ale anului 1861²⁹:

"Pe 24 ianuarie copilul nostru (n.a. Henry Yarker) s-a născut la șase dimineța. Nu am fost deloc mai rău decât data trecută (n.a. a avut probabil o naștere anterioară, cu un copil ce nu a supraviețuit³⁰) și îi mulțumesc lui Dumnezeu. Am fost foarte ușurată să aflu că este un băiat puternic și sănătos. Sunt mult mai puternică și mai bine cu fiecare zi ce trece iar Baby a prins puteri în zece zile însă sânul meu s-a inflamat și a devenit din ce în ce mai rău... Durerea a devenit de nesuportat în ziua a 17-a. G a fost și el foarte bolnav și nu s-a putut mișca. Doamna Burn nu a putut veni și a trebuit să îl spăl singură pe Baby, ceea ce mi-a cauzat mari suferințe. Frigul a fost intens, în unele nopți termometrul a fost 12 grade sub zero, dar am auzit că în Anglia a fost și mai rău. Am avut mari probleme cu combustibilul iar în multe zile George nu a făcut focul jos, la parter. Middleton a plecat la 10 noaptea și a trebuit să mă ocup singură de Baby. Dar mă înzdrăvesc. John a plecat la Constantinopol în jur de 28 (ianuarie?) și de acolo în Anglia. Baby înflorește minunat și este tot mai drăguț. Frigul a durat până la finalul lui februarie.

Începutul lui martie a fost tot mai bun și mai cald. Doamna Burn a suferit un accident îngrozitor (?). Pe 4 aprilie John s-a întors iar băieții, spre dezamăgirea noastră, au plecat cu toții la București. John nu mi-a adus coletul, spre marea mea supărare. Mi-au trimis însă un minunat manșon... Plecăm pe 6 (spre Anglia) și trebuie să ajungem pe 21 august, dar ne vom întoarce în octombrie... Dr. Cullen și St (Stanley?) și-au trimis facturile. Am fost foarte ocupată să împachetez și să aranjez lucrurile. Doamna Smith va sta în casă cât timp noi vom fi plecați. I-am plătit lui Alice 6 lire salariul și 13 lire pentru casă, pentru că nu are pașaport, așa că Bob Stairs o va lua o săptămână la el până când actul va putea fi obținut de la Constantinopol. Nu îl invidiez pe Bob pentru că ea are un comportament rușinos și era nemulțumit, bineînțeles. Sunt satisfăcută însă că am scăpat de ea pentru că nicio servitoare mai rea și nicio femeie mai odioasă nu a călcat vreodată pragul casei mele... L-am angajat pe Constantine. Cu domnul Sankey este foarte interesant..."³¹.

Ultima propoziție a citatului de mai sus îl menționează pe acest Sankey. Este, fără îndoială, vorba despre Francis Fremoult Sankey (1828-1879), primul vice-consul britanic la Kustendjie, care la vremea jurnalului ocupa postul

²⁹ <https://sites.google.com/site/fenwickoflambton/jane-hornby-barkley/edith-barkley-s-diary>.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Ibidem*.

diplomatic de doar câteva luni³². Este cunoscut faptul că el a fost vice-consul la Kustendjie, cu mici întreruperi, timp de aproape două decenii, în perioada 1860-1863³³, între anii 1867-1872³⁴ și apoi în intervalul 1876-1878³⁵ și că a și murit la Constanța în anul 1879, la doar 51 de ani³⁶. El era fiul unui medic din Minchinhampton (Gloucestershire), dr. Francis Fremoult Sankey (1790-1871), fost chirurg în Marina Regală și unul dintre primii specialiști care au folosit în Mediterana clorofolmul ca și anestezic³⁷. Viitorul vice-consul de la Kustendjie a copilărit în insula Malta, unde tatăl său își desfășura activitatea, și a intenționat la rândul său să studieze medicina, însă a abandonat cursurile după un an și a intrat în armată³⁸.

Sankey fiul a activat ca ofițer în Egipt, a ajuns locotenent-colonel, apoi a comandat un regiment auxiliar de cavalerie, timp de doi ani, în Războiul Crimeei³⁹. La finalul conflictului s-a transferat la Foreign Office (Ministerul Afacerilor Străine)⁴⁰. Până să ajungă la Kustendjie, Sankey a activat ca vice-consul la Orfa (Urfa, provincia Șanlıurfa, în sudul Turciei) și Alexandretta (Iskenderun, pe coasta mediteraneană a Turciei) apoi, pe 20 august 1859, a fost trimis la Focșani iar, de acolo, transferat pe 12 iulie 1860, în Dobrogea⁴¹. A ajuns la Kustendjie pe 27 septembrie 1860 dar a preluat oficial postul la începutul lunii decembrie 1860⁴².

Edith Perkins a scris în primăvara anului 1861 *“Cu domnul Sankey este interesant”*, fără să ofere însă alte detalii. Poate că tânăra autoare de jurnal se

³² *The Foreign Office List, forming a Complete British Diplomatic and Consular Handbook - With maps, showing where Her Majesty's Ambassadors, Ministers, Consuls, and others, are resident abroad; together with a list of foreign diplomatic and Consular representatives resident within the Queen's Dominion*, Edward Hertslet, Harrison, January 1865, London, p. 20, 41, 144.

³³ <https://nrocatalogue.norfolk.gov.uk/letters-to-hlb-140> (scrisoare din 1862, trimisă către vice-consulul Sankey de către compania Keep Bros și semnată de A. Samson).

³⁴ Report by Vice-Consul Sankey of the Trade of Kustendji for the Year 1871, p.833-839, Harrisons and Sons, London 1872, www.babel.hatitrust.org.

³⁵ *Lists and Indexes*, No. LII, *List of Foreign Office Records to 1878, preserved in the Public Record Office*, New York, Kraus Reprint Corporation, 1963, p. 240.

³⁶ Paul Brummell, *Britain in Focșani*, <https://blogs.fcdo.gov.uk/paulbrummell/2017/09/19/britain-in-focsani/>.

³⁷ Paul Casar, *Overseas Medical Graduates and Students at the University of Malta in Nineteenth Century*, în *“Melita Historica”* 8 (2), Malta, 1981, p. 94.

³⁸ *Ibidem*, p. 99.

³⁹ *The Foreign Office List...* op.cit., p. 144.

⁴⁰ David Wilson - *List of British Consular Officials in the Ottoman Empire and its former territories, from the sixteenth century to about 1860*, levantheritage.com, july 2011, p. 19, 24, 65; *The Foreign Office List...*, op.cit., p. 144.

⁴¹ *Ibidem*; Paul Brummell, op.cit.

⁴² Constantin Ardeleanu, *Aspecte din activitatea unui vice-consul britanic în Dobrogea otomană (I)*, în *“Analele Dobrogei”*, seria a III-a, anul IV, 2024, p. 7.

referea la aspecte controversate din viața vice-consulului britanic. Cercetătorul Constantin Ardeleanu ne relevă faptul că, în acel an, 1861, Sankey avea probleme financiare serioase: era acuzat de fraudă de un bancher din Focșani și era forțat să locuiască în casa de oaspeți a DBSR-ului (Hotelul New Railway), așteptând ca Foreign Office să îi aprobe un salariu și să își poată deschide biroul consular⁴³. Tot în primul său an la Kustendjie, Sankey a intrat în conflict cu managerul DBSR John Trevor Barkley, după ce afirmase într-un raport ajuns în presă că orașelul era *“lipsit de importanță și o gaură pentru capitalul britanic”*⁴⁴.

Probabil că la aceste “umbre” de la începutul mandatului său de vice-consul făcea referire Edith Perkins Barkley. Știm că ulterior, Sankey s-a obișnuit cu traiul de la Kustendjie, s-a împăcat cu familia Barkley și chiar și-a revenit financiar, deși asupra sa au planat mereu bănuieli potrivit cărora și-ar fi folosit funcția de diplomat pentru a-și spori veniturile personale⁴⁵.

Mărturiile tinerei soții sunt extrem de prețioase iar de la ele pornesc numeroase piste de investigație care duc la rezultate extrem de interesante. Un exemplu este în acest sens o aparent banală remarcă consemnată în jurnal pe data de 7 ianuarie 1861: *“Doamna Curtis a sosit și stă la hotel. A venit să mă viziteze după-amiază. Am fost la hotel (n.a. New Railway Hotel - construit de DBSR), o adunare tolerabilă, un serviciu foarte bun și mulțumitor. Am luat împreună masa iar apoi am urcat pe Movila cea Mare...”*⁴⁶.

În primii cinci-șase ani, comunitatea de la Kustendjie nu a avut la dispoziție un preot permanent. Rezidenții se strâneau duminică într-o mică capelă de lemn, mai mult pentru a socializa, neavând cine să le țină slujba săptămânală. Căsătoriile dintre supușii reginei se efectuau fie acasă, în Anglia, fie în capitala Imperiului Otoman. Copiii englezi care se nașteau la Kustendjie erau uneori botezați după câteva luni, de către un reverend care venea special de la Constantinopol. Acesta se numea Curtis și venea de fiecare dată când putea, odată la câteva luni, adesea fiind însoțit de o anume *“doamnă Curtis”*.

Am încercat să aflăm cine au fost cei doi Curtis care, deși erau rezidenți la Constantinopol, au jucat un rol foarte important în viața comunității de la Kustendjie.

Născut la Londra în 1821⁴⁷, într-o familie cu nouă copii⁴⁸, Charles George Curtis a studiat teologia la Merton College Oxford, a devenit diacon și apoi preot

⁴³ *Ibidem*, p. 7-8.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 13.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 6.

⁴⁶ <https://sites.google.com/site/fenwickoflambton/jane-hornby-barkley/edith-barkley-s-diary>.

⁴⁷ Marcus Neacey, *The Curtis Family*, în *“The Gissing Journal”*, vol XLIII, no.1, january, 2004, p. 6.

paroh și capelan la Londra⁴⁹. Între anii 1845-1855 a predat ca profesor asistent la școala Charterhouse Londra, fiind înregistrat într-un recensământ din 1851 și ca doctor în Teologie⁵⁰.

În 1856, Curtis decide să plece în Turcia, ca misionar membru al *Society for the Propagation of the Gospel* (SPG)⁵¹. Împreună cu el pleacă și sora sa mai mare, Mary Adelaide Curtis Walter (1820-1905), văduvă și fără copii după moartea în 1856 a soțului ei Robert Walker, un bogat om de afaceri⁵².

Susținută de John Sumner, arhiepiscop de Canterbury, SPG a făcut pe data de 25 februarie 1856 un apel public pentru construirea unei biserici anglicane la Constantinopol, *Crimean Memorial Church* (astăzi Christ Church din Istanbul). Aceasta era dedicată enoriașilor din Regatul Unit, rezidenți în capitala Imperiului Otoman⁵³ (aproximativ 600 de britanici locuiau în vecinătatea Ambasadei engleze din cartierul Pera). Așa cum îi spune și numele, biserica comemora sacrificiul miilor de soldați și ofițeri britanici ce își pierduseră viața în sângerosul Război al Crimeei⁵⁴.

Sultanul Abdul Medjid (1839-1861) a cumpărat un teren și pe data de 3 august 1858 l-a donat Guvernului Britanic, special pentru biserica anglicană, piatra de temelie a acesteia fiind pusă pe 18 octombrie 1858⁵⁵.

Numit capelan al viitorului lăcaș de cult, reverendul Curtis a fost desemnat să se ocupe de adunarea fondurilor necesare construirii acestui lăcaș de cult iar în doi ani a reușit să adune nu mai puțin de 25.000 de lire sterline⁵⁶. Însăși regina Victoria și prințul consort Albert au oferit un cadou de 500 de lire sterline⁵⁷.

Lăcașul a fost finalizat pe 22 octombrie 1868, dezvelirea sa fiind făcută în prezența episcopului de Gibraltar⁵⁸. În acel moment, reverendul George Charles Curtis și-a intrat oficial în atribuțiile de capelan al bisericii, funcție pe care avea să o ocupe timp de aproape trei decenii.

Reverendul nu s-a mulțumit însă doar cu acest post. Împreună cu sora sa, Mary Adelaide, a deschis la Pera o școală pentru copii britanici și nu numai,

⁴⁸ Megan Mc Daniel, *Re-presenting the Harem: Orientalist Female Artists and the 19th Century Ottoman Empire*, Florida State University Libraries, 2014, p. 12.

⁴⁹ Marcus Neacey, *op.cit.*, p. 6.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² Marcus Neacey, *op.cit.*, p. 5.

⁵³ <https://thecrimeanwar.com/yazi/crimean-memorial-church-christ-church>.

⁵⁴ <https://visit.istanbul/crimean-memorial-church>.

⁵⁵ <https://thecrimeanwar.com/yazi/crimean-memorial-church-christ-church>.

⁵⁶ Marcus Neacey, *op.cit.*, p. 7.

⁵⁷ <https://thecrimeanwar.com/yazi/crimean-memorial-church-christ-church>.

⁵⁸ Marcus Neacey, *op.cit.*, p. 9.

precum și o Misiune menită să asigure serviciul religios anglicanilor din afara capitalei⁵⁹.

Curtis a decis ca el și puținele ajutoare pe care le avea să meargă la fiecare comunitate britanică din zona Turciei Europene, grupuri care nu beneficiau de un serviciu religios permanent. Documentele vremii ne oferă următoarele informații *"În acest an 1860⁶⁰, operațiunile Misiunii Engleze s-au extins foarte mult, în două părți distanțate ale Turciei Europene, au fost vizitate comunități engleze ce de mult timp își doreau Serviciul Bisericii. El (n.a. Curtis) s-a dus să performeze ritualul sacru pentru frați, în vara anului 1860 la Cavalla, lângă Philippi și la Salonica, iar în iarnă la Kustendji, la Marea Neagră și la Galatz, pe Dunăre. Distribuția conaționalilor noștri în aceste zone a crescut mult în ultimii ani și necesitatea de a le oferi servicii regulate bisericești a devenit, cu fiecare an, mult mai urgentă (pentru fiecare negustor, marinar, mecanic, etc.)..."*⁶¹.

În primăvara anului 1862 echipa misiunii condusă de reverendul Curtis a crescut mult: au fost atașați șase agenți, din care patru clerici⁶²: *"În acest an (1862), misionarii au vizitat frații din provinciile Turciei și au făcut asta și în anii următori... și pe Dunăre și pe coasta vestică a Mării Negre au găsit dorință strigătoare de ajutor pastoral"*⁶³.

George Charles Curtis era împărțit între misiunile din teritoriu și activitatea sa de capelan al bisericii Crimean Memorial Church. Așa ajunge treptat, mai ales din anul 1863, să delege din atribuțiile sale de pastor itinerant unora dintre colaboratorii mai noi. În aceeași revistă din 1865, *The Mission Field*, ne sunt aduse la cunoștință următoarele aspecte legate de misiunea pastorală din Dobrogea: *"În teritoriul ce grănițuiește Dunărea și Marea Neagră se regăsește un număr considerabil de conaționali, șefi mecanici și ingineri, atașați de liniile ferate construite sau în curs de construire (n.a. frații Barkley începuseră între timp și construcția liniei ferate Rusciuk - Varna) sau angajați în alte activități în care priceperea și informațiile de natură tehnică sunt cerute. De către acești oameni, înconjurați de membrii degenerați ai Bisericii Grecești (sic!) a fost primit bine Reverendul W.H. Ewald, în ultimii doi ani.... Mr. Ewald ne-a scris următoarele: Misiunea mea misionară din ultimele trei luni a fost împărțită între Ortakeui, Kaikeui, Galatz, Sulina, Toultscha, Kustendjie și Tchernavoda..."*.

Nu am găsit, încă, nicio dovadă a vreunei căsătorii oficiate de Curtis la Kustendje, deși logica ne spune că un astfel de eveniment (sau evenimente) a

⁵⁹ *The Mission Field - A monthly record of the proceedings of the Society for the Propagation of Gospel - At Home and Abroad*, vol. IX, Bell and Daldy, London, 1865, p. 61.

⁶⁰ 1860 este anul în care începe jurnalul lui Edith Perkins Barkley și în care apar consemnați, pentru prima oară, reverendul Curtis și "doamna Curtis".

⁶¹ *The Mission Field*, p. 63.

⁶² *Ibidem*, p. 64.

⁶³ *Ibidem*.

avut, cu siguranță, loc. Edith Perkins pomenește însă acest nume de familie exact în perioada în care pastorul Curtis vizita personal comunitățile britanice din Bulgaria și Dobrogea.

În ultimii ani de activitate, George Charles Curtis s-a dedicat intens arheologiei, el fiind un mare pasionat de istorie, aflat în Imperiul Otoman ce mustea de vestigii antice, grecești, romane, romano-bizantine și bizantine.

În 1879, el a devenit canon de Gibraltar (canon fiind titlul onorific care se oferea unui preot senior, retras din activitate), dar a continuat să locuiască și să defășoare alte diverse activități la Crimean Memorial Church. Ca arheolog amator a devenit celebru în anul 1885, când împreună cu greul Stavrachi Aristarchis (1809-1893) a reușit să descifreze corect inscripția de pe ușa de bronz a faimosului vestibul sud-vestic din Catedrala Sfânta Sofia.

În perioada 1887-1891, Curtis a scris lucrarea *Broken Bits of Byzantium* (*Rămășițe Sparte ale Bizanțului*), în două fascicule, rezultatul unui studiu efectuat timp de 30 de ani pe siturile arheologice bizantine din Imperiul Otoman⁶⁴. Lucrarea este scrisă de mână, desenată de Mary Walker, și a fost folosită și citată de William Holden Hutton, în monografia sa despre capitala Imperiului Otoman⁶⁵. Ilustratorul Mary Walker a reprodus minunat inscripțiile, statuile și celelalte vestigii, identificate de preot în diverse zone de pe raza capitalei sau din imediata ei vecinătate⁶⁶.

Reverendul Curtis a murit subit de insolație pe data de 13 august 1896, la Constantinopol, la vârsta de 75 de ani⁶⁷. Decesul său a fost considerat o mare pierdere pentru comunitatea britanică ce locuia în cartierele Pera și Galata, dar a fost resimțit și de enoriașii din Turcia Europeană, pe care el îi slujise în trecut⁶⁸. Prin testament a lăsat o avere de 24.193, 14 lire sterline, bani ce au fost împărțiți fraților, surorilor și nepoților lui, pentru că el nu a fost căsătorit niciodată și nici nu a avut copii în afara căsătoriei⁶⁹. Ținând cont de acest ultim aspect este facil să aflăm cine este "*doamna Curtis*" care îl însoțea în călătoriile sale, inclusiv în

⁶⁴ Marcus Nacey, *op.cit.*, p. 9; *Broken Bits of Byzantium*, by C.G. Curtis, chaplain of Christ Church Crimean Memorial Church, lithographed - with some additions by Mary A. Walker, digital library, Yale University Library, from the library of John Punkett, Yale, 1973; William Holden Hutton, *The story of the Old Capital of the Empire*, illustrated by Sidney Cooper, J.M. Dent & Co, London 1900, in The Project Gutenberg of Constantinople, gutenberg.org, 1, 17 nov. 2012, produced by Melissa Mc Daniel and The Online distributed proofreading team at <http://pgdp.net>, Preface, p. 325.

⁶⁵ William Holden Hutton, *op.cit.*

⁶⁶ C.G.Curtis, *op.cit.*

⁶⁷ Marcus Neacey, *op.cit.*, p. 9.

⁶⁸ William Holden Hutton, *op.cit.*, preface.

⁶⁹ Marcus Neacey, *op.cit.*, p. 9.

Dobrogea, așa cum am văzut și în jurnalul lui Edith Perkins Barkley⁷⁰ Este chiar sora sa, văduva Mary Adelaide Curtis Walker și care se afla la Constantinopol încă din 1856 și care avea să rămână acolo ani buni, chiar și după moartea fratelui său⁷¹. Foarte talentată la desen și pictură, aceasta este chiar ilustratorul (Mary Walker) din *Broken Bits of Byzantium*⁷². Ea s-a remarcat ca un călător împătimit și o scriitoare de mare succes.

Cariera ei ca artist de succes a început odată cu prima comandă: a pictat-o pe Adile Hanim, a doua soție a lui Mustafa Reșid Pașa, de șase ori numit Mare Vizir al Imperiului Otoman, Ministru al Afacerilor Externe și de două ori ambasador la Paris și Londra.⁷³ A urmat apoi o a doua comandă, cea de a o picta pe nora lui Rhesid Pasha, Fatma Sultan, nimeni alta decât fiica sultanului Abdul Medgid⁷⁴. Succesul i-a asigurat o foarte bună colaborare și acces în seraiurile imperiale otomane, fiind una dintre puținele străine care au obținut o astfel de permisiune (ulterior a descris în cărți viața în harem)⁷⁵. A urmat apoi un portret făcut noului sultan, Abdul Aziz, și care a fost prezentat în 1867 în Sala Otomană a Expoziției Internaționale de la Paris⁷⁶.

Mary Adelaide Curtis Walker a fost un împătimit călător. L-a însoțit pe fratele său în diverse misiuni, dar de multe ori a călătorit singură, într-o epocă în care astfel de peregrinări se puteau dovedi foarte periculoase: "*O doamnă nu se putea aventura în unele locuri, fără un servitor cu întreg arsenalul de pistoale la cingătoare*"⁷⁷.

Dorința de aventură și de a afla cât mai multe lucruri au făcut-o să călătorească prin Balcani, să ajungă în Bulgaria, Dobrogea (provincia otomană *Dobruca-eli*), România, Macedonia, Albania etc. A scris cinci cărți de călătorie, dintre care menționăm trei: *The Outback - A historical Album* (1866), *Eastern Life and Scenery, with Escursions into Asia Minor, Mytilene, Crete and Roumania* (1886), în două volume, și *Untrodden Paths in Romania* (1889)⁷⁸. În ultima dintre acestea scrie

⁷⁰ <https://sites.google.com/site/fenwickoflambton/jane-hornby-barkley/edith-barkley-s-diary>.

⁷¹ Marcus Neacey, *op.cit.*, p. 9.

⁷² C.G.Curtis, *op.cit.*

⁷³ Megan Mc Daniel, *Re-presenting the Harem: Orientalist Female Artists and the 19th Century Ottoman Empire*, Florida State University Libraries, 2014, p. 13.

⁷⁴ *Ibidem*.

⁷⁵ *Ibidem*, p. 14.

⁷⁶ Marcus Neacey, *op.cit.*, p. 8.

⁷⁷ *Ibidem*.

⁷⁸ Megan Mc Daniel, *op.cit.*, p. 13; Marcus Neacey, *op.cit.*, p. 8; <https://onlinebooks.library.upenn.edu/webbin/book//lookupname?key=Walker%2C%20Mary%20A%2E%20%28Mary%20Adelaide%29>.

despre orașele românești, despre mănăstiri, obiceiuri și tradiții, despre istoria României și despre voievozii ei⁷⁹.

De-a lungul celor patru decenii petrecute în Imperiul Otoman, Mary Adelaide Walker Curtis a publicat și numeroase articole de călătorie în numeroase reviste și ziare din Marea Britanie, Franța și Germania⁸⁰. Desenele sale sunt și astăzi folosite de autori contemporani pentru a descrie viața în Turcia secolului al XIX-lea.

Nu am reușit să descoperim, încă, vreun desen realizat la Kustendjie de celebra artistă și nici mențiuni strict referitoare la Dobrogea. În ultimele decenii petrecute în Turcia, Mary Walker a avut-o alături și pe sora sa mai mică, Clara Fanny Montrose Curtis (născută în 1829), care a venit la Constantinopol pentru a-i fi de ajutor⁸¹. Surorile s-au întors în Anglia în 1901, iar Mary a decedat în 1905 la venerabila vârstă de 85 de ani, lăsând ca moștenire 534 de lire sterline, dar mai ales cărți și picturi apreciate și astăzi⁸².

Evocarea de către Edith Perkins Barkley a doamnei Curtis aduce un plus de informație pentru completarea puzzle-ului numit comunitatea britanică din Kustendjie. În opinia noastră, este clar faptul că în anii 1860-1861 Mary Curtis Walker își însoțea adesea fratele în misiunile sale din Dobrogea, iar ea și Edith Perkins erau prietene apropiate, se vizitau și petreceau timp împreună.

În finalul acestui articol trebuie să evidențiem bogăția de informații oferite de către tânăra soție de inginer, în scurtul său jurnal. Grație lui, am putut porni spre identificarea mai multor membri ai comunității (Senac, Burn, Sankey, Stanley Austwhite etc), a familiei de misionari Curtis, iar această analiză va continua și în anii următori. Aparent, jurnalul consemnează doar aspecte obișnuite ale traiului cotidian dar, studiate cu atenție, aceste "banalități" umplu golul imens ce a existat mult timp, în ceea ce privește viața comunității britanice de la Kustendjie.

Despre Edith Perkins Barkley nu mai cunoaștem multe alte date. Mai știm doar că cel de al doilea său copil, fiica Margaret Jane, s-a născut tot la Kustendjie, în 1862, la un an după jurnalul prezentat în articolul de față. În 1863, frații Barkley nu mai locuiau la Kustendjie, ci la Rusciuk (astăzi Ruse), acolo unde lucrau la calea ferată dintre micul orașel turcesc și mai cunoscutul Varna. Este așadar posibil ca Edith să fi mers cu soțul său în Bulgaria, dar este foarte probabil, de asemenea, să se fi întors în Anglia, pentru a-și crește copiii. De pe site-ul Fenwick of Lambton aflăm că ea a decedat în anul 1919, în Regatul Unit, la venerabila vârstă de 83 de ani. Jurnalul ei, păstrat de urmași, a fost digitalizat și

⁷⁹ Mary Walker, *Untrodden Paths in Romania*, London, Chapman and Hall, London, 1888.

⁸⁰ Megan Mc Daniel, *op.cit.*, p. 13.

⁸¹ Marcus Neacey, *op.cit.*, p. 9.

⁸² *Ibidem*, p. 10.

publicat pe site-ul familiei lărgite și vine astăzi să ne ofere detalii extrem de importante despre comunitatea britanică ce a contribuit din plin la dezvoltarea micului Kustendjie, Constanța de astăzi.

AN ORIGINAL DOCUMENT ABOUT THE BRITISH COMMUNITY IN KUSTENDJIE. THE JOURNAL OF EDITH PERKINS (1860-1861)

Abstract: *In 1857, the British company Danube and Black Sea Railway (DBSR) obtained a double concession from the Ottoman Empire: the construction of the Kustendjie-Tchernavoda railway and the exploitation of the Kustendjie port. This led to the emergence of a British community that existed in the small western Pontic town until 1882, the year in which the Romanian state bought back the concessions. DBSR employees lived in Kustendjie all this time, together with their families, but not much has been known about their daily lives, until now. Fortunately, the diary of a young woman, Edith Perkins-Barkley, kept between 1860-1861, has survived time and through the genealogy platform Fenwick of Lambton, today offers us unprecedented details related to the life of the small "colony". From the lines of this diary we learned about the problems of the community and especially about its members and our subsequent research brought details that complete the image of Constanța at that time. The engineers Barkley brothers, Jane Stanley, Henry Senac, Francis Fremoult Sankey, Pastor Curtis, Mary Walker, the Burns, Douglas Austwhaite Stanley are just a few of the British mentioned in the diary and analyzed in this article. Their presentation enriches the image of the British community in Kustendjie, from the first years of their presence in Dobrogea.*

Keywords: *British community, 1857-1882, Kustendjie, Dobrogea, Danube Black Sea Railway (DBSR), Fenwick of Lambton, Edith Perkins-Barkley's diary*